

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПИТАННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА І ПРОЦЕСУ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ

УДК 343.9

Юрій Миколайович КАНІБЕР,

доцент кафедри кримінального права та кримінології факультету № 6 Харківського національного університету внутрішніх справ кандидат юридичних наук, доцент

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2648-7067>

ІНТЕГРАЦІЯ КРИМІНОЛОГІЧНОГО ТА КРИМІНАЛЬНОГО АНАЛІЗУ

Аналіз різноманітних аспектів та в цілому стану злочинності, а також аналіз ефективності діяльності правоохоронної системи та судової влади завжди залишався важливим елементом пізнавальної функції кримінологічної діяльності та управління правоохоронною діяльністю. Останнім часом в середовищі кримінологів та спеціалістів з оперативно-розшукової діяльності спостерігаються процеси інтегрування та намагання досягнути певної синергії основних інструментів аналізу злочинності і злочинів – кримінологічного аналізу та кримінального аналізу. Така тенденція викликає необхідність звернути увагу наукової спільноти на співвідношення ознак цих видів аналізу, окреслити вектори їх співпадання та особливостей розмежування.

1. Кримінологічний аналіз злочинності – дослідницька процедура, що полягає у виявленні, збиранні, описанні, поясненні, оцінці кримінологічної інформації щодо стану та інших показників злочинності, а також процесів і явищ, що її детермінують та впливають на формування і реалізацію кримінально-правової та кримінологічної політики.

Продуктом (результатом) кримінологічного аналізу є кримінологічна характеристика об'єкта аналізу. Кримінологічна характеристика – це узагальнена наукова інформація про об'єкт дослідження, яка викладена за певним алгоритмом. До предметів кримінологічного аналізу традиційно відноситься: кількісно-якісні показники кримінальної правопорушності (злочинності); статистика та якості окремих її видів; детермінанти кримінальних правопорушень та фонів по відношенню до них явища; особа злочинця; механізм кримінальної поведінки, віктимність; латентність тощо. Ця послідовність, починаючи з визначення предмету, може бути застосована щодо аналізу та отримання кримінологічної характеристики будь-якого феномену, що став предметом кримінологічного інтересу, тобто потрапив у сферу превенції кримінальних правопорушень. Таким чином, вид кримінологічного аналізу залежить від конкретної групи досліджуваних об'єктів і мети аналізу. Проте кримінологічний аналіз конкретного кримінального правопорушення зазвичай використовується як приклад типового або найбільш показового в темі аналізу в підсумковому матеріалі дослідження. Кримінологічний аналіз має переважно

теоретичне спрямування на отримання певних кримінологічних характеристик, які будуть використані переважно ретроспективно з метою отримання об'єктивної інформації про минулі події і формування пропозицій до зміни превентивної практики, прогнозів і управлінських рішень на рівні територіальних громад, регіонів, держави, правоохоронними органами, судовою владою, прокуратурою, органами публічного управління. До практичних видів кримінологічного аналізу можливо віднести, наприклад, експертні висновки на проекти законів, аналітичні доповіді про стан злочинності, про результати діяльності суб'єктів превенції кримінальних правопорушень та протидії кримінальним правопорушенням тощо. Займаються проведеннями кримінологічного аналізу правники-практики або науковці, що мають кримінологічну підготовку, відповідно до службових обов'язків або відповідно до планів наукових досліджень з використанням напрацьованих методик. Кримінологічний аналіз злочинності при цьому виступає як традиційний вид реалізації інформаційно-аналітичного забезпечення антикримінальної діяльності різних інституцій.

2. Кримінальний аналіз є діяльністю співробітників правоохоронних органів з використання інтелектуального програмного забезпечення та системного підходу щодо збору відповідної інформації, аналітичного вивчення певних характеристик, тенденцій з метою встановлення взаємозв'язків між фактами, подіями, явищами, суб'єктами та об'єктами, оптимізації управління правоохоронними органами на державному, територіальному рівні та під час виконання конкретних завдань протидії злочинності. Це специфічний вид інформаційно-аналітичної діяльності, спрямований на встановлення та передбачення взаємозв'язків між даними про злочинну діяльність та іншими даними, їх оцінювання, інтерпретація та прогнозування розвитку досліджуваних подій з метою їх використання під час досудового розслідування та здійснення оперативно-розшукової діяльності, а також для розроблення тактичних і стратегічних заходів із протидії злочинності [1, с. 16].

Систему кримінального аналізу в правоохоронних органах можна розділити на два основні напрями: аналіз злочинності, її причин і умов, її супутніх, особи тих, хто скоює злочини, а також методів контролю за злочинністю та боротьби з нею (включаючи поняття боротьби зі злочинністю та її попередження); аналіз злочинів, їх відображення в джерелах інформації, діяльність з розкриття, розслідування та попередження всіх видів злочинів і розробки на цій основі найбільш ефективних методів і засобів розкриття злочинів. Цим напрямом відповідають три види кримінального аналізу: стратегічний (злочинності), тактичний і операційний (злочинів). Саме на стратегічному рівні кримінальний аналіз за змістом, завданнями, відображенням результатів та їх використанням співпадає з кримінологічним аналізом. Основні елементи кримінологічного аналізу присутні певним чином і в операційному та тактичному кримінальному аналізі. Проте останні мають суттєву особливість за такими відмінностями як поточність, практичні цілі, методики та інструментарій проведення, прив'язка до конкретики проявів злочинності і завдань

правоохоронної діяльності, службово узгоджений порядок проведення, використання результатів аналізу у формалізованому вигляді переважно спеціалістами з оперативно-розшукової діяльності.

Список бібліографічних посилань:

1. Федчак І. А. Основи кримінального аналізу : навчальний посібник. Львів : ЛДУВС, 2021. 288 с.